

De kluizenaar

De Kluizenaar

Elke Wambacq

Schrijver: Elke Wambacq
Coverontwerp: Elke Wambacq
ISBN: 9789403899510
© 2026 Elke Wambacq

HERFST

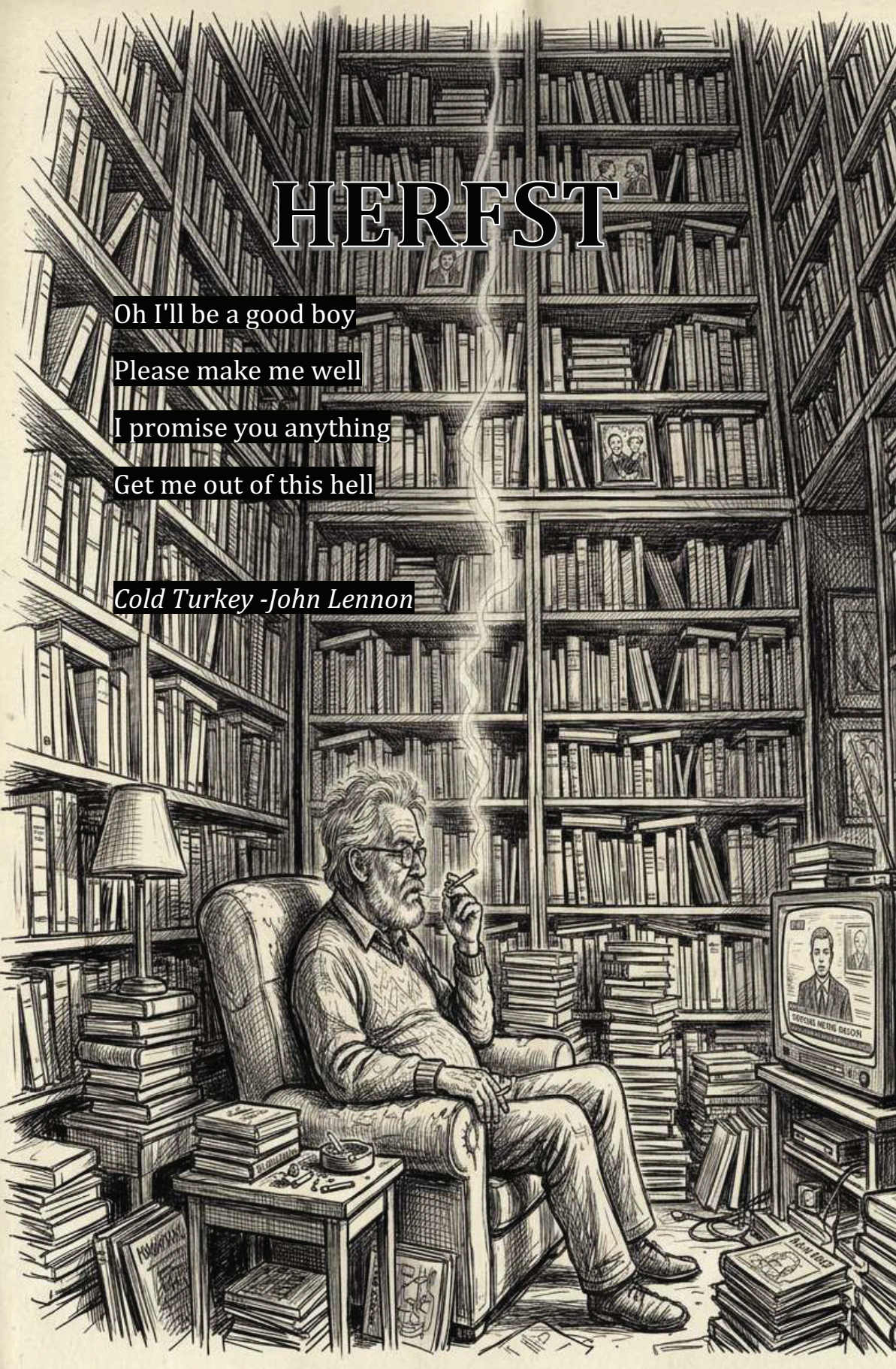
Oh I'll be a good boy

Please make me well

I promise you anything

Get me out of this hell

Cold Turkey - John Lennon

Jan

Op het scherm keek Hercule Poirot hem strak aan. Jan zat in zijn witte tuinstoel. Vier op vijf meter, meer was de kamer niet. Benauwd, het rookgordijn bleef hangen, plakkerig als nat katoen. Boeken torenden langs de muren. Tegen de wand gloeide een TL-lamp boven een kleine wietkwekerij. De as van zijn sigaret dwarrelde neer, traag, als sneeuw in een kamer waar geen lucht circuleerde.

Hij nam het vergeelde glas van het grijze bijzettafeltje en dronk een slok Spa. Zijn gezicht vertrok, één oog kneep dicht. 'Ik heb die aflevering al gezien.'

'So you do not record this day? ... No, I don't...' De getuige sloeg haar ogen neer. Poirot nipte van zijn thee.

Jan pakte de afstandsbediening en zette het geluid uit, liet het beeld branden. Hij drukte op twee. Een groen veld, een bal en een massa in de tribune. De tuinstoel kraakte toen hij opstond. Naast de installatie lag een zilveren BASF-cassette open. In grote blokletters stond de titel geschreven: PLANÈTES.

Hij ging zitten aan de tafel die met hangijzers tegen de muur hing. Voor hem lag een boek met sterrenbeelden open. Hij legde een liniaal op het millimeterpapier ernaast en trok lijnen. Punt na punt verscheen een driehoek. Dan nog één. Langzaam ontstond de grafiek van zijn eigen zodiac, de hemel boven zijn geboortedag, 13 februari 1955. Geboren in de kou, altijd koud gebleven.

In de kadans van de cassette schoof een stoel terug. Geen adem, geen hand.
Jan draaide zich naar de lege tuinstoel.

Op de bijzettafel lag een stuk witte chocolade met gepofte rijst. De wikkel half verkreukeld, half gladgestreken..

De stilte werd doorbroken met een luide hoest en een piepende adem.

[illegible]

Hij draaide het gas uit en liep naar boven, de terrasdeur open. Beneden, op straat: een scheef geparkeerde fiets. Aan zijn deur zag hij een hoofd met donker kapsel en grijze lokken.

‘Ik ben het!’

‘Ah... Vincent. Godverdomme, ja. Ik kom af.’

7

Hij keek door de spion en zag hem staan. Hij trok de hendel uit het slot en opende de deur.

‘Merci maatje, dat ik nog binnen mag.’ Vincent stond er met zijn plastic zakje, een moderne pelgrim met zijn schamele bezit. Zijn jas hing los om zijn schouders, zijn adem droeg de muffe geur van goedkope sigaretten en vochtige muren.

‘Je bent vrij?’
‘Voorwaardelijk.’
‘Kom binnen.’

Jan keerde terug naar het fornuis, nam een vork. De ravioli dampte.

‘Zet u maar. Moet je iets hebben?’ Hij vulde twee kleine borden. De tafel was getimmerd. Twee schragen met een houten plank bedekt met kranten. Plastic stoelen, rood met zwarte sporen.

Vincent ritselde in zijn zakje.

‘Merci dat je tabak hebt opgestuurd.’ Hij nam een hap en zweeg.
‘Hoe gaat het met u?’
‘Zwaar in de bak. Ik heb mijn sociale woning niet meer.’
‘Je mag hier blijven tot je iets geregeld hebt. Geen spuiten in mijn kot.’
‘Ik heb niks meer, Jantje...’
‘Het is al laat. Ik zoek een luchtmatras.’

‘Merci, Jantje. Morgen ga ik mijn spullen zoeken. Moet me elke dag aanmelden bij reclassering.’

Jan zette de borden in de spoelbak, waste zijn handen met lavendel zeep en droogde zich af met een geruite handdoek. Hij liep naar de voorkamer van het huis. Daar stond een ronkende koelkast, omringd door bakken vol spullen om een oorlog te overleven. Uit zijn broekzak haalde hij een aansteker, stak een sigaret op en trok een plastic bak van een stoffig schap.

‘Hier, een luchtmatras. Blaas maar op.’

Hij schoof het kampeerbed naar Vincent, die het ventiel met zijn tanden lostrok. Met diepe teugen vulde hij de matras met adem.

‘Mag ik die fles water meenemen?’

Jan knikte. Met de peuk vastgeklemd tussen zijn lippen reikte hij de bijna lege fles aan. Vincent hief de fles, liet de laatste, lauwe druppels zijn keel in rollen en klemde de luchtmatras als een zielig schild onder zijn arm. Achter hem kraakte Jan al de trap op, met dat schuifelende fatalisme van iemand die weet dat er boven niets beter wacht dan beneden. De matras schuurde langs het behang, dat in vale repen van de muur hing als oude huid.

‘Hier is er nog plaats.’ Jan gaf de bak voor zijn voeten een trap, alsof hij een hond wegjoeg, en zwaaide de deur van een houten kleerkast open. Hij viste er een deken uit dat ooit warm was geweest, maar nu enkel muf naar motten rook, en gooide het op de grond.

‘Het is goed zo, Jantje,’ zei Vincent zacht. Hij zette de lege fles neer naast de matras, liet zich zakken en plofte neer als een uitgeperste long.

Jan slofte terug door de gang, tot aan de tafel waar zijn zodiac lag. Een schets voor hopeloze gelovigen in toeval. Op de televisie verschenen de winnende cijfers van de lotto. De catechismus van gemiste kansen.

En ergens achter hem, door de muren heen, begon Vincent te huilen. Jan sloot de ogen, om de werkelijkheid dicht te klappen. Een diepe zucht. Uit een kier flitste een muis, een grauwe boodschapper, die over de planken schoot en een wolk van asse opjoeg. Het huis beefde toen Jan in een hoestbui brak. Alsof niet hij, maar de muren rochelden. Zijn lichaam boog dubbel. Met trillende vingers greep hij in zijn zak naar de puffer, een plastic reliek tegen het stikkend gevoel. Hij inhaleerde de medicatie, piepend als een vis op droog land.

Hij krabbelde overeind en griste het laatste brokje witte chocolade van de bijzettafel. Traag liet hij het smelten. Eén oog

kneep hij dicht.

'Ik krijg daar toch altijd het zuur van,' mompelde hij.

Met een duw schoof hij de plantenkast dicht; de TL-lamp zoemde, dimde, gaf nog een laatste scheut licht. Jan wierp een blik door het raam: de straat lag er bij als een toneel na de generale repetitie, donker, leeg, zonder publiek.

Hij sjokte de trap op, naar het verdiep erboven. In een achterkamer wachtte zijn slaapgerief: een luchtmatras, keurig opgestapeld boven een berg isolatiemateriaal; een duur model, dat zichzelf kon opblazen. Er lag een vergeeld laken overheen, met daarbovenop een slaapzak uit de betere kampeerwinkel. Kwaliteit, jawel.

Jan stapte uit zijn broek, liet het witte overhemd van zich afglijden en trok een ander aan, alsof hij daarmee een huid verwisselde. Onderbroeken weigerde hij; dat was voor het keurige, burgerlijke leven dat hij al lang achter zich had gelaten. Hij liet zich in de slaapzak zakken en trok de rits dicht tot aan zijn kin. Een mummie van vlees en adem, zorgvuldig opgeborgen in textiel.

In de kamer brandde een zwak rood licht, een frêle gloed van de digitale klok aan de verre muur, het dubbelpunt tussen de cijfers knipperde. 23:47. Over dertien minuten zou het morgen zijn.

Jan schoot wakker. Fel zonlicht scheen op zijn gezicht.

'Ik moet die ramen eens dichttimmeren met isolatiemateriaal,' mompelde hij tegen het licht. Terwijl hij uit zijn slaapzak kroop, keek hij naar de klok. Acht uur. Te vroeg voor iemand zonder toekomst, te laat voor iemand met ambities. Zijn broek lag nog van gisteren op een hoopje op de grond, nam ze op en schudde ze uit om aan te trekken.

De kamer van Vincent was stil. Hij klopte op de deur en gluurde binnen. De fles naast de matras was gevuld met amberkleurig

vocht. Vincent was nergens te bespeuren. De man was verdwenen, als door de muren opgelost.

'Drinkt hij nu zijn eigen pis,' zei Jan hardop, omdat sommige waarnemingen te zwaar zijn om in stilte te dragen.

Jan sloot de deur en strompelde naar de keuken. Hij zette de oranje plastic filter op zijn thermoskan, schepte vijf grote soeplepels koffie, goot kokend water tot de rand. Het aroma vulde de kamer. Hij schonk zich een mok in, wit porselein met een barst die precies door het midden liep. Uit de koelkast nam hij een fles melk, goot er net genoeg bij om de koffie de kleur van modder te geven.

Aan tafel legde hij zijn boterhammen klaar. Een snee brood van zijn eigen baksel, een dikke laag confituur. Hij kauwde traag. De krant van gisteren lag nog open daar waar hij gebleven was.

'De oorlog is voor iedereen een morele nederlaag, nadat alle vredesinitiatieven zijn mislukt. We moeten op twee sporen verder. Enerzijds hopen we dat Saddam Hoessein door de actie van de geallieerden tot inkeer komt. Maar tegelijkertijd moet ook het diplomatieke offensief met kracht worden voortgezet. Maar hoe reëel is diplomatie nog gezien de fase waarin de oorlog zich bevindt?'

Hij liet zijn bord met kruimels achter en stapte terug naar boven. De televisie flakkerde aan. Teletekst, wit op blauw, cijfers en letters die informatie pretenderen te zijn. De stem van Radio 1 praatte erover. Jan nam zijn blikken doos, rolde een sigaret en schoof de zodiac van gisteren opzij. In plaats daarvan sloeg hij een boek open over de architectuur van Bauhaus; rechte lijnen, functionele vormen, de schoonheid van het nuttige.

'Walter Gropius: 'Wij willen een puur organisch gebouw creëren, dat zijn innerlijke wetten durft uit te stralen, vrij van leugens of ornamenten.'

Jan liet zijn ogen dwalen over de kamer: metalen rekken, planken, dozen, stapels kabels, LP's en een oude affiche van Ché

Guevara. Het was geen kamer maar een atelier, een magazijn, een fabriekshal in miniatuur. En hijzelf? Een arbeider in dienst van de tijd. De tijd! Die zich hier, in dit hok, liet assembleren, bout per bout, seconde per seconde. De tijd is tandeloos, zoals A.F.Th. van der Heijden ooit schreef. De tijd eet alles op, zonder tanden schuurt ze het leven weg.

‘Godgeklaagd!’ Jan riep tegen zijn geest.

Zijn ogen vielen zwaar. De letters losten op. Het roken ging over in ademen, het ademen in slapen. Hij dommelde weg in zijn tuinstoel, de sigaret half uitgedoofd tussen zijn vingers.

In de sluimer begon iets te bewegen. Eerst een schemering, dan contouren. Stoelen. Tafels. De geur van oud bier. Langzaam kroop café De Schaduw binnen, alsof het altijd al in hem had gewoond.

Eddy

Knokige vingers draaiden het volume een paar tellen hoger. Jan zette de barkruk dicht bij de bar en luisterde naar de hypnose die Eddy in de ruimte blies.

'We was kings in the jungle

Slaves in the field

Queens in the jungle

Slaves in the field'

'Wat speel je daar?'

'Lonnie Holley. Dat helpt om de miserie te verwerken, mijn vriend. Wat drink je?'

'Doe maar een pint van 't vat.'

De deur sloeg open. Wind greep de gordijnen beet en joeg een handvol verdorde bladeren naar binnen. Schilderijen tikten tegen de muur. Een man in een klassieke regenjas strompelde de drempel over, grijs haar langs zijn kraag.

'Ah! Jean-Paul! Kom binnen, vent. De gordijnen zijn dicht, maar voor de vrienden zijn we open.' Jean-Paul hief zijn zwarte hoed en schoof een kruk naar achteren. Hij legde een versleten boek op de bar. *Les Fleurs du Mal*.

'Rode wijn.'

Eddy trok de kurk met een droge knal en hield het glas schuin. De wijn glansde bijna zwart in het licht. 'Al uitgelezen?'

'Nooit klaar om dit te lezen. Baudelaire bevat oneindig veel lagen, Eddy. Het achtervolgt mij al gans mijn leven. Ooit werk ik mijn eigen boek af.'

Jan draaide zijn kruk een kwartslag. Naast Eddy zijn elleboog lag een kartonnen vel, een schets in balpen: een gesluierde ruiter.

'Wat stelt dat voor?'

Eddy pakte het karton op en wreef het tussen zijn vingers. Hij keek van Jan naar Jean-Paul. Toen naar de schets. Draaide zich om en zette de muziek zachter. BB King nam over van Holley, gitaarsnaren die kreunden in de schemering.

'Ik praat er niet over.' Hij legde de tekening terug. 'Maar goed. Eeuwen geleden is hier iets gebeurd. Middeleeuwen, denk ik.'

Jan rolde een sigaret en onderdrukte een grijns. 'Een legende zeker?'

'Herfstige avond, oktober.' Eddy staarde naar de schets. 'Het dorp leefde zoals altijd. Mensen aan tafel, kinderen die al naar bed waren. Hier in de herberg zaten er een paar te drinken. Dit gebouw bestaat al zo lang; dat wist ik toen ik het overnam. Pas vorig jaar vond ik boven iets. Op zolder, tussen het stof. Een stuk papier, oud als de pest, met een verhaal erop.'

Hij rilde. Jean-Paul hield zijn wijnglas stil.

'Feitelijk?' vroeg Jan.

'Een ruiter. In zwart gehuld. Met een zeis. Hij stormde door de huizen. Eén voor één. En uiteindelijk kwam hij hier, dit café.'

'En daarna?' Jan pikte een pindanoot uit het schaaltje.

'Hij verdween,' zei Eddy. Zijn stem klonk hees, gedragen, alsof hij zelf nog altijd niet begreep wat hij had gezien. 'Zoals een schaduw. Hij liet iets achter. Daarboven, op de eerste verdieping, in de rode kamer...' Zijn vinger priemde de lucht in, terwijl hij met de andere hand zijn glas wijn optilde en gulzig een slok nam.

Het café viel stil. De laatste tonen van B.B. King stierven weg, een laatste uithaal op de gitaar die in de rook kringelde en verdween. Eddy liep naar de installatie, trok met een knars de naald van de plaat en bladerde traag door de dennenhouten kast. Zijn vingers vonden Nick Cave.

'Take a little walk to the edge of town

Go across the tracks

Where the viaduct looms...'

Eddy zijn mondhoeken trokken scheef. 'Na één nacht daarboven wist ik dat er iets mis was. Geen slaap, enkel nachtmerries die in mijn hoofd krasten als roestige spijkers. Ik zweer het je, nog een nacht en ik had mezelf iets aangedaan.'

Jan keek naar het glas in Eddy zijn hand, zijn wenkbrauwen samengeknepen. 'Je wil beweren dat de geest van die ruiter daar rondwaart?'

'Soms,' fluisterde Eddy, 'gaan de gordijnen uit zichzelf open. Of dicht. Zonder dat iemand ze aanraakt. Hij is er nog, die zot. Hij kruipt in mijn dromen. Hij lacht.' Zijn gezicht vertrok in een grimas die de woorden meer geloof gaf dan hij zelf wilde.

Jan zette zijn glas neer, het laatste schuim liep langs de rand. Hij veegde zijn mond af en stond op. 'Laten we gaan kijken.'

'Ben je gek?' Jean-Paul schoof ongemakkelijk op zijn stoel. 'Weet je wel wat je zegt?'

Eddy maakte een afwerend gebaar, zijn armen breed gespreid alsof hij zichzelf van elke verantwoordelijkheid wilde ontdoen. 'Ik waarschuw jullie. Wat er achter dat deurgat ligt, is niet voor zwakke zielen. Ga gerust.'

De deur achter de toog leek opeens donkerder, een zwart gat dat geduldig wachtte. Jan kroop achter de toog en stapte door het deurgat. Jean-Paul volgde aarzelend.

‘Gewoon rechtdoor, de trap op!’ riep Eddy hen achterna.

De trap kraakte terwijl Jan en Jean-Paul voorzichtig naar boven gingen.

De treden kraakten.

‘Daar,’ zei Jan, ‘die deur. Ook rood.’ Hij klopte. Geen antwoord. Hij duwde de klink naar beneden.

‘Op slot. Er zit een sleutel in.’ Hij draaide, het ijzer kraakte. Met een klap zwaaide de deur open.

Ze struikelden naar binnen. De muren glommen in karmijn. Tegen de wand stond een barok bed, gericht op een raam dat uitkeek op de tuin. De lucht was er kouder dan beneden.

‘Ik ga op dat bed liggen,’ zei Jan, en hij trapte zijn schoenen uit. De matras zuchtte toen hij zich erin liet vallen.

‘Ik doe mee. Dan zien we of die zot zich laat zien.’ Jean-Paul legde zich neer, stijf en plechtig, zijn armen gekruist over zijn borst als een vampier die zichzelf repeteerde.

Van beneden steeg de muziek mee, Nick Cave die door de vloer sijpelde als een onzichtbare lekkage. De kerk op het plein voor het café sloeg twaalf keer. Elke slag dreunde door de kamer.

‘Ik trek die bellen er nog eens af!’ Eddy zijn stem klonk woest.

‘Eddy is weer boos op de kerk,’ mompelde Jean-Paul.

‘Ik hoor het ook,’ zei Jan. Zijn ogen volgden het plafond waar schaduwen van bladeren dansten, nerveus en grillig. ‘Zie jij dat spook al?’

Het raam stond een kier open. Geen wind, de gordijnen golfdend zacht heen en weer, alsof er iemand onzichtbaar langs streek.

Jean-Paul trok zijn armen steviger tegen zijn borst, de knokkels wit. Zijn lippen bewogen, maar er kwam alleen een droge zucht uit.

Jan keek niet naar buiten. Zijn ogen bleven hangen aan zijn spiegelbeeld in het glas. Achter zijn schouder flitste een donkere vlek; vluchtig.

De muren leken mee te ademen, rood dat dieper kleurde in de hoeken van de kamer. Het rood van een wonde die nooit dichtgroeide.

Een schrapend geluid sneed door de stilte, nagels over hout, ijzer over steen. Jan schoot recht, de haren in zijn nek overeind. Niets. Alleen het bed, de krakende matras, Jean-Paul die nog steeds plat lag als in een kist.

‘Hij... lacht,’ zei Jean-Paul eindelijk, nauwelijks hoorbaar, en zijn mond trok in een scheve grimas die niet helemaal de zijne leek.

Jan zette zijn hand op het nachtkastje. Koud. Zo koud dat zijn vingers er een moment in bleven hangen, alsof hij zich vastklampte aan iets dat niet van hem was. Zijn adem sloeg terug in zijn keel.

De ruiter toonde zich niet. Hij kroop tussen de plooien van de gordijnen, in het doffe hout van de deur, in de kring die achterbleef op het tafelblad beneden wanneer Eddy weer eens alleen had gedronken.

Jan sloot zijn ogen, kort, alsof hij zich wilde afschermen van zichzelf.

‘Waar zijn we eigenlijk mee bezig?’ Zijn stem klonk gebroken, ruwer dan daarnet. ‘We worden gek, Jean-Paul.’
‘Ik vrees van wel. Terug naar beneden?’

Ze sprongen overeind, haastig hun schoenen in. Jan rukte aan de deurklink.

‘Vast.’

‘Waar is de sleutel?’

‘Die is weg... gewoon weg.’